

ночасно у двох світах, зважати на два «регіони істини». Один регіон – культурний – пов'язаний з формуванням власного «Я» і тлумаченням навколишнього світу, тобто з індивідуальним, екзистенціальним актом осмислення. Він може бути уявним, фантастичним, йому не потрібно бути суспільно корисним і навіть придатним для життя. Інший регіон – політичний – вміщує досвід іншого, повагу до його волі. Він є об'єктивним, прагматичним, суспільно корисним і необхідним для життя.

Загальна декларація прав людини проголошує: кожна людина народжується вільною, рівною в гідності і правах, вона має всі права та свободи незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, майнового або іншого становища. Кожна людина має право на життя, особисту недоторканність і свободу. Ніхто не повинен бути в рабстві, зазнавати тортур. Ніхто не може зазнавати втручання в особисте чи сімейне життя, посягання на честь, репутацію, таємницю кореспонденції, недоторканність житла та майна. Кожна людина має право на свободу та вільне виявлення переконань, соціальне забезпечення, здійснення необхідних для підтримання гідності та вільного розвитку прав в економічній, соціальній і культурній галузях. Єдиною умовою є дотримання прав і свобод інших людей, забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту в демократичному суспільстві.

Мунько Анна Юрївна,

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри менеджменту,

публічного управління та адміністрування

Дніпровського державного аграрно-економічного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ

Удосконалення механізмів запобігання політичній корупції, на нашу думку, лежить у площині насамперед забезпечення незалежності та спроможності антикорупційної інфраструктури; протидії конфлікту інтересів представницьких органів влади в частині лобіювання приватного інтересу; розвитку систем ре-

гулювання фінансування політичних партій та контролю за витрачанням коштів державного фінансування.

У напрямі забезпечення незалежності та спроможності антикорупційної інфраструктури вважаємо за доцільне реалізацію таких заходів:

- проведення прозорого та політично неупередженого конкурсного відбору керівників антикорупційних органів (САП, НАЗК, НАБУ) з відповідним удосконаленням законодавчих норм цих процесів, у тому числі положення законів, які регулюють цей процес, частково визнані КСУ неконституційними [4];

- розроблення та впровадження ефективної системи стримувань і противаг для незалежності антикорупційних органів від адміністративного та політичного тиску, у тому числі упередження подання проєктів законів, які суперечать принципу поділу влади, закріпленому в Конституції України;

- забезпечення антикорупційних органів належними законодавчими інструментами для повноцінної реалізації їх функцій, у тому числі шляхом запровадження виваженої кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі за подання недостовірних даних у деклараціях та умисне неподання декларації;

- формування професійної та незалежної судової системи: обрання складу Вищої ради юстиції за участю міжнародної спільноти та громадських експертів; удосконалення системи відбору суддів на конкурентних засадах.

З метою вдосконалення механізмів запобігання політичній корупції в частині конфліктів інтересів пропонуємо звернути увагу на врегулювання питання лобіювання суб'єктами політичної системи. Лобізм може виступати як певний внесок у демократичний процес, але виключно за умови, що суб'єкти прийняття рішень володітимуть повною інформацією про відповідні процеси. Без прозорості й цілісності лобізм неминуче призведе до розбалансування державної політики та суспільних інтересів, особливо коли невелика група потужних інтересів використовує свої переваги для незаконних вигод [2].

Важливим напрямом запобігання політичній корупції є ефективна система фінансування політичних партій та контролю за використанням коштів державного бюджету. У цьому аспекті

насамперед наголошуємо на необхідності обов'язкового подання фінансових звітів політичними партіями, яке було призупинене у зв'язку з карантинними обмеженнями щодо подолання пандемії COVID-19 (країни ЄС не запроваджували під час пандемії аналогічних обмежувальних заходів щодо звітування політичних партій) та введенням воєнного стану. Вважаємо, що обґрунтування такого кроку в умовах цифровізації втратило свою актуальність, адже політичні партії мають можливість подати фінансові звіти через Єдиний державний реєстр звітності політичних партій про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру POLITDATA.

Тому важливим кроком є відновлення 26 грудня 2023 року обов'язку всіх політичних партій звітувати про свої фінанси та майно і відновлення функції НАЗК щодо перевірок цих звітів [3]. Відповідно, це посилює можливості здійснення належного контролю за цільовим використанням коштів державного бюджету, спрямованих на фінансування парламентських партій, а отже, сприяє зниженню ризиків політичної корупції.

Збалансування та посилення потребує відповідальність за порушення вимог щодо звітування політичних партій, зокрема за неподання звітів та представлення недостовірних даних у звітах шляхом відсторонення від виборчої кампанії чи збільшення штрафів.

Стосовно вдосконалення нормативно-правового регулювання фінансування політичних партій на увагу заслуговують рекомендації Рахункової палати щодо необхідності законодавчого визначення поняття «статутна діяльність політичної партії», а також напрямів та обмежень (заборон) щодо використання коштів державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій; встановлення обов'язку місцевих організацій політичних партій зі статусом юридичної особи відкривати окремі рахунки для отримання від політичної партії (центрального апарату) коштів державного фінансування статутної діяльності, а також застосування до місцевих організацій політичних партій зі статусом юридичної особи санкцій за повторне протягом року зарахування на окремий рахунок, відкритий в установі банку для одержання коштів державного фінансування статутної діяльності, коштів, які заборонено зараховувати на такий рахунок [1, с. 61]. При цьому пропонуємо обов'язково здійсню-

вати перевірку щодо визначення у статутах політичних партій порядків здійснення ними витрат відповідно до вимог Закону України «Про політичні партії».

Поряд зі специфічними заходами запобігання політичній корупції надзвичайно важливими й актуальними залишаються такі фундаментальні вектори, як:

- підтримка процесів демократизації;
- зміцнення інститутів парламентаризму;
- розбудова громадянського суспільства та розширення участі в політичних процесах.

Переконані, що демократизація є ключовою довгостроковою стратегією, доступною для викорінення системної політичної корупції, та охоплює основні процеси: удосконалення горизонтальної підзвітності (ефективні та надійні інституційні системи стримувань і противаг) й посилення вертикальної підзвітності (поглиблення суспільного контролю через інструменти участі громадян у політичних процесах). При цьому особливе значення в боротьбі з політичною корупцією має саме горизонтальна підзвітність, зокрема система інституційних стримувань і противаг, конституційний та інституційний контроль у період між виборами. Більшість політичних систем, до числа яких можна, на нашу думку, віднести й Україну, містять формальні правила і процедури обмеження політичної влади й захисту політичних прав людини і громадянина, але вони характеризуються низькою ефективністю.

Основний підхід до зміцнення парламентаризму полягає в забезпеченні автономії Верховної Ради України, її незалежності від виконавчої влади та Президента завдяки встановленню ефективних шляхів взаємодії та унеможливлення тиску інших органів влади на законодавчу гілку.

Посилення громадянського суспільства реалізується шляхом удосконалення механізмів вертикальної підзвітності органів влади, зокрема через альтернативні комунікаційні канали (ЗМІ, петиції, прямі політичні дії тощо), а також участь донорів у підтримці таких каналів вертикальної відповідальності. Важливо залучати міжнародні інституції як донорів антикорупційної реформи в Україні

в частині консультування й пошуку можливостей посилення механізмів запобігання та протидії всім проявам корупції.

Отже, узагальнюючи наші пропозиції щодо вдосконалення механізмів запобігання політичній корупції, презентуємо їх за кількома блоками:

1. Фундаментальний (демократизація; зміцнення інститутів парламентаризму; розбудова громадянського суспільства).

2. Інституційний (забезпечення незалежності та спроможності антикорупційних органів: прозорий та політично неупереджений конкурсний відбір керівників; ефективна система стримувань і противаг для незалежності антикорупційних органів від адміністративного й політичного тиску; належні законодавчі інструменти, ухвалення нової Антикорупційної стратегії).

3. Специфічний (унормування механізму лобіювання інтересів суб'єктами політичної системи на основі передового світового досвіду; відновлення обов'язкового фінансового звітування політичними партіями; удосконалення нормативно-правового забезпечення в частині статутної діяльності партій).

Список використаних джерел

1. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих Національному агентству з питань запобігання корупції, виділених на керівництво та управління у сфері запобігання корупції та на фінансування статутної діяльності політичних партій : рішення Рахункової палати від 07 груд. 2021 р. № 32-3. 65 с.

2. Мунько А. Ю. Лобізм: корупція чи демократичний процес? *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 листоп. 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 137 – 140.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного фінансування та контролю за діяльністю політичних партій : Закон України від 23.08.2023 № 3337-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3337-IX#Text>.

4. Трещов М. М. Стан та перспективи реалізації антикорупційної політики в Україні: компаративна аналітика. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2023. Вип. 8. С. 48–56.